

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΣ' (ΕΞΑΜΗΝΟ Β')

Σάββατο Ἀθήνα, 28 Νοεμβρίου 1920

ΑΡΙΘ. 712 (ΦΥΛ. 22)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ: Ἐνας βασιλιάς χωριάτικα ντυμένος.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΡΟΡΙΤΗΣ: Τὸ παιδί τ' ἀφέντη.

Γ. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ: Ὑμνος σὲ μιὰ λιγερή.

ΜΙΧ. ΘΗΡΒΗΤΗΣ — Κ. ΚΗΡΟΝΙΟΣ: Δὸν Κιχάτης (συνέχεια).

Ο ΝΟΥΜΑΣ: Φαινόμενα καὶ πράγματα.

ΠΙΚΡΗΓΚΘΗΣ: Ἐπιγράμματα.

ΓΡ. ΞΗΝΟΠΟΥΛΟΣ: Τὸ θέατρο τῶν ἰδεῶν κ. ὁ κ. Δ. Π. Ταγκόπουλος (συνέχεια).

ΘΡΑΖΙΒΕΛΛΑ: Ἐνὴ φιλολογία.

ΞΕΝΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

ΕΝΑΣ ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΧΩΡΙΑΤΙΚΑ ΝΤΥΜΕΝΟΣ

Μεγλειότατε, μιὰ φορὰ εἶταν ἕνας βασιλιάς ἐδῶ πέρα. Θεὸς ξερεῖ ἀν δὲν εἶχε καὶ τὸ παλάτι του στὸ μόνον ἐκεῖ μέρους ποὺ στηθῆκε αὐτὸ τὸ παλάτι.

Μιὰ μέρ αὐτοῦ ὁ βασιλιάς πῆγε νὰ κυνηγήσῃ μερικὰ παλικάρια του. Καὶ κυνηγώντας, πῆγε, πῆγε ὡς κοντὰ στὴν ἑσπέρη. Ὅ,τι κάμανε νὰ γυρισσοῦν πίσω μετὰ τὸ κυνήγι τους, καὶ νὰ σοῦ εἶνα τσομπάνης ἐρχεται τρεχάτος κοντὰ του, καὶ τοῦ λέει πὼς τοιμάζεται νὰ ξεκινήσῃ κατὰ τὴν Ἀθήνα μεγάλο ἀσκέρι ἀπὸ τὸ Μωριά, νὰ τοὺς κυριέψῃ τὴ χώρα. Οἱ συντροφοὶ τοῦ βασιλιά τρωμάζουσε, ρίχνουσαν τὸ κυνήγι τους χάμω, καὶ μαζεύουσαν γύρω του, νὰ τονε ρωτήξουσαν τί πρέπει νὰ κάνοῦσαν. Καὶ αὐτὸς τοὺς προστάζει νὰ σηκώσοῦσαν ἀμέσως τὸ κυνήγι καὶ νὰ τὸ φέρουσαν στὴν Ἀθήνα, γιὰ νὰ κάμουν ἕνα καλὸ ζιαφέτι πρὶν πολεμήσοῦσαν. Κ' ἔτσι ἔγινε. Πᾶνε στὴν Ἀθήνα, ψήνουσαν τὸ κυνήγι, καθίζουσαν μέσα στὸ παλάτι καὶ τὸ ρίχνουσαν στὸ φαγοπότι. Καὶ τρώγοντας καὶ πίνοντας, λημονοῦσαν τοῦ τσομπάνη τὰ λόγια. Ὅς καὶ τραγουδιστὰδες καὶ χορευτὲς γυρεύανε. Ἐκεῖ ἀπάνω νὰ σοῦ κ' ἀνοίγει ἡ πόρτα τοῦ παλατιοῦ, καὶ μπαίνει μέσα κόσμος πολὺς, καὶ φωνάζουσαν πὼς πλάκωσε ἡ Μωραϊτιά, καὶ ρίχνουσαν σκάλες στοὺς τοίχους, νὰ σκαλώσοῦσαν καὶ νὰ πηδήξουσαν μέσα στὴ χώρα! Τότες πετιοῦσαν ἀπάνω τὰ παλικάρια καὶ γυρεύουσαν τὸν βασιλιά. Μὰ βασιλιάς πουθενά! Φωνάζουσαν τὴ βασιλίτσα, μὰ λείπει κ' ἡ βασιλίτσα! Φεύγουσαν τότες καὶ πηγαίνουσαν στὰ σπίτια τους νὰ βάλουσαν τ' ἄρματα τους, ἀκολουθαίει καὶ ὁ λαὸς ἀπὸ πίσω, νὰ πᾶν καὶ αὐτοὶ ν' ἄρματοῦσαν γιὰ τὸν πόλεμο.

Ὡ τὸσο ὁ βασιλιάς κ' ἡ βασιλίτσα κατέβησαν, ἄν ἀγαπᾶς, στὸ κατώγι! Καὶ νὰ κάμουνε τάχα τί; Ὁ βασιλιάς νὰ θγάξῃ τὰ βασιλικά του τὰ φορέματα, κ' ἡ βασιλίτσα, γλομή καὶ παραζαλισμένη, νὰ τοῦ φέρῃ μιὰ πρόστυχη φορεσιά παρχισοῦ, καὶ σὲ λιγάκι νὰ βλέπῃ τὸν ἄντρα της ντυμένον χωριάτικα, σὰ νὰ μὴν εἶταν ἐκεῖνος ποὺ κυβερνοῦσε ὅλη τὴν Ἀττικὴ!

Πῆρε στὰ χέρια του ἕνα τσεκούρι κ' ἕνα κομμάτι σκοινί, στάθηκε μιὰ στιγμή νὰ δῇ τὴ βασιλίτσα του, τὴν ἀγκάλιασε, καὶ κείνη, μετὰ καρδιά ποὺ ἔτρεμε σὰν τὸ μισοζώντανον τὸ ψάρι, σήκωσε τὸ μαρμαρένον τῆς χέρι, καὶ τοῦ εἶπε νὰ πάῃ στὸ καλὸ. Τὸ εἶχαν ἀπόφασι κ' οἱ δύο τους νὰ κάμουν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἐτσι τὸ εἶχε προφητευμένο ἡ μεγάλη ἡ Προφήτισσα

στοὺς Δελφοὺς: πὼς σὰν πλακώσοῦσαν οἱ «Δωριεῖς» στὴν Ἀθήνα, ἀπ' ὅποιο μέρος σκοτωθεῖ ὁ βασιλιάς, ἐκεῖνο τὸ μέρος θὰ νικήσῃ. Συλλογίστηκε λοιπὸν τότες ὁ βασιλιάς, κ' εἶπε τῆς γυναίκας του: — Γυναίκα, ἐδῶ ἄλλον τρόπο δὲν ἔχει. Ἡ πρόει νὰ σκοτωθῶ, ἢ θὰ μᾶς κάψουσαν τὴ χώρα, θὰ μᾶς σφάξουσαν τὰ παλικάρια, θὰ πάρουσαν τίς κοπέλλες μας σκλάβες, ἴσως καὶ σένα μαζί. Βάζω λοιπὸν χωριάτικα ρούχα, καθίζω δεμάτι ξύλα στὸν ὄμο μου, σιμώνω τοὺς ξένους, καὶ θρῖσκω τρόπο νὰ με σκοτώσοῦσαν, δίχως νὰ με νιώσοῦσαν ποιὸς εἶμαι. Σφίγγει τότες τὴν καρδιά της, καὶ λέει ἡ βασιλίτσα: — Ἄντρα μου, ἄς γίνῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Κ' ἔτσι τὴν ἀφίνει ὁ βασιλιάς καὶ φεύγει καὶ πηγαίνει κατὰ τὰ τειχίσματα, καὶ θγαίνει στὴν ἔξοχή, καὶ φορτώνει ἕνα δεμάτι στὸν ὄμο του, καὶ κατεβαίνει ἴσια κατὰ τὰσκέρι, ποὺ εἶταν τότε σκορπισμένο μπροστὰ στὰ τειχίσματα.

Ὡρα καλή, γέρο! Τοῦ φωνάζει ἕνας παλικαρὸς Μωραϊτῆς. Δὲν μπορεῖς ἀποδῶ νὰ περάσῃς. Ἐναντιώνεται ὁ χωριάτης, ζητάει νὰ περάσῃ, πιάνουσαν στὰ λόγια, θυμῶνει ὁ Μωραϊτῆς, καὶ καταφέρνει μιὰ τοῦ χωριάτη, καὶ τὸν ἀφίνει στὸν τόπο.

Ἐκείνη τὴν ὥρα ἔβγαιναν καὶ τὰ παλικάρια τῆς Ἀθήνας ἄρματομένα, νὰ πολεμήσοῦσαν μετὰ τοὺς ἔχτροὺς καὶ νὰ γλυτώσοῦσαν ἀπὸ τὴν σκλαβιά τὴν πατρίδα τους. Ἀκόμα δὲν παραταχτικανε νὰρχίσουσαν τίς σαξιάς, καὶ τί νὰ δοῦσαν ἐκεῖ μπροστὰ τοὺς ἑσπλωμένο στὸ χῶμα! — Τὸ βασιλιά καὶ τὴν βασιλίτσα. Σηκώσανε μεγάλο κρόκο. Τόσο μεγάλο, ποὺ μαθεύτηκε ἀμέσως καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο τὸ μέρος πὼς σκοτώθηκε ὁ βασιλιάς τῆς Ἀθήνας, καὶ βλέποντας οἱ ἔχτροι πὼς βγῆκε ἐναντίον τους ἡ προφητεία, τὸ ρίξανε στὸ φευγιό, πρὶν νὰ προφτάξουσαν οἱ Ἀθηναῖοι νὰ τοὺς τινάξουσαν μῆτε σαξιά.

Κ' ἔτσι γλύτωσε ἡ Ἀθήνα ἀπὸ τὴν τρομερὴ τὴν σκλαβιά, καὶ ξαναπήκανε στὴ χώρα τους οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ σὰν ἕκαμαν ὅλες τίς συνηθισμένες τιμὲς στὸ βασιλικὸ τὸ λείψανον, μαζευτήκανε σὲ συνέλευση καὶ ἀποφασίσανε νὰ μὴν ξανακάνουσαν πᾶ βασιλιά στὴν Ἀθήνα, γιὰτὶ κανέναν δὲν μποροῦσαν νὰ θροῦνε μεγαλόκαρδο, σὰν ἐκεῖνον ποὺ ἔχασαν.

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

(Ἀπὸ τίς «ΕΚΔΕΧΤΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ» ποὺ κυκλοφοροῦσαν αἰρεῖο)

ΤΟ ΠΑΙΔΙ Τ' ΑΦΕΝΤΗ

I

— Γιάννο, γράμμα... φώναξε ὁ δεκανέας, πού μοιραῖζε τὰ γράμματα.

Εἶχε ρθεῖ κεινὴ τὴν ὥρα τὸ ταχυδρομεῖο τοῦ λόχου. Ὁ δεκανέας κρατοῦσε μὲ τὸ χέρι ὑψωμένο τὸ φακέλλο καὶ τὸν κουνούσε στον ἀέρα.

Ὁ Γιάννος ζύγωσε ἀργά, δισταχτικά, μὲ τὰ μάτια κολλημένα στοῦ φακέλλο. Εἶχε πολὺν καιρὸ νὰ λάβει γράμμα ἀπὸ τὸ σπίτι του.

— Ἀλήθεια, κύρ δεκανέα; ρώτησε μ' ἓνα χοντρό χαμόγελο.

Τὸν εἶχανε πολλὲς φορές γελᾶσει ἔτσι γιὰ νὰ κάνουνε γούστο. «Γιάννο, γράμμα», τοῦ φωναζανε. Κεῖνος ζύγωνε μὲ λοχτάρρα, καὶ τότε σκάζανε κάτι γέλια....

Ὁ Γιάννος πῆρε στὰ χέρια του τὸ φακέλλο, στραπατσορισμένο, λιγδιάρικο, ἔφερε ἀπάνω τὰ μάτια του χαρομένα, γιομάτα ὑποψία, τὸν ψηλάφησε μὲ τὰ χοντρά του δάχτυλα γιὰ νὰ θεβαινωθεῖ πὼς εἶτανε ἀληθινὰ τὸ γράμμα πού καρτεροῦσε, ἔβγαλε ἓνα χοντρὸ γέλιο φχαριστημένο, κάτι σὰ χλιμίντρισμα, καὶ ξεκίνησε νὰ πάει νὰ βρεῖ τὸ φίλο του, πού τοῦ διάβαζε πάντα τὰ γράμματα.

Τὸν βρῆκε καὶ τοῦδωσε τὸ φακέλλο.

— Διάβασ' τό μου, τοῦ εἶπε.

Κεῖνος πῆρε τὸ γράμμα καὶ κάθησε σὲ μιὰ πέτρα. Ὁ Γιάννος κάθησε ἀντίκρου του καταγῆς, σταυροπόδι. Τὸν κοίταξε μιὰ στὰ μάτια καὶ μιὰ στὰ δάχτυλα, καθὼς προσπαθοῦσαν νὰ σκίσουνε τὸ φακέλλο.

— Ἀπὸ τὴ γυναῖκα σου εἶναι, τοῦ εἶπε, ρήχνοντας πρῶτα πρῶτα μιὰ ματιὰ στὴν ὑπογραφή.

Ὁ Γιάννος ἀνακάθησε κ' ἓνα χαμόγελο ἀνέβηκε στὰ χοντρά του χεῖλια.

— Ἄϊ, ἄϊ, μωρὲ τὸνὲ κατάφερες πάλε τὸ διάδοχο, φώναξε ὁ φίλος του.

Τὰ μάτια τοῦ Γιάννου ἀστράφανε.

— Τὸ λέει, ἀλήθεια; ψιθύρισε σκίθοντας τὸ χοντρὸ, μαλλισμένο κεφάλι του, πάνω ἀπὸ τὴν κόλλα τὴ χαρακαμένη.

Εἶχε κιτρινίσει.

«Στὶς 17 τοῦ μήνα λευτερώθηκα. Ἐνας παιδαρος ὡσαμὲ κεῖ πάνω. Καὶ πὼς σοῦ μοιάζει...»

Ὁ Γιάννος εἶχε γουρλώσει τὰ μάτια του καθὼς κείνος ξεκολουθοῦσε τὸ διάβασμα....

Πῆρε τὸ γράμμα, σὰν τέλειωσε τὸ διάβασμα, ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ φίλου του, τὸ ξανακοίταξε, τὸ δίπλωσε καὶ τῶχωσε στὸν κόρφο του....

Ἀπὸ τότες ὁ Γιάννος ἄλλαξε ὀλότελα. Ὅυτε μίλουσε, ὅυτε γελοῦσε, ὅυτε τραγουδοῦσε. Καὶ τραγουδοῦσε τί ὄμορφα... Τραγοῦδια πάντα τῆς πατρίδας του, τῆς ξηνητεῖας... Τώρα γύριζε πάντα ἀμίλητος, σκεφτικός, συλλογισμένος, βαρὺς... Οἱ ἄλλοι στρατιῶτες τὸν πειράζανε μὰ αὐτὸς περνοῦσε δίχως νὰ τοὺς δώσει ἀπάντηση... Εἶτανε κὶ ἀπὸ φυσικό του βαρὺς, λιγλόγος....

Δὲν μποροῦσε νὰ τὸ χωρέσει ὁ νοῦς του... Αὐτὸς νὰ εἶναι τώρα πατέρας... Κ' ἓνας παιδαρος, σοῦ λέει, ὡσαμὲ κεῖ πάνω! Καὶ νὰ τοῦ μοιάζει κιόλας...

Εἶτανε τὸ πρῶτο του παιδί. Κ' εἶχε πέντε χρόνια

παντρεμένος. Σὰν πῆρε στρατιώτης, ἄφησε γκαστρωμένη τὴ γυναῖκα του. Εἶχε ἓνα φόβο πὼς δὲ θάκανε παιδί, νάφήσει κληρονόμο, μὰ νά, πού ὁ Θεὸς τοῦκανε τὴ χάρη... Μὰ, τί τόφελος... Νὰ τοῦρθει ἢ εὐτυχία στοῦ σπῆτι του, κὶ αὐτὸς νὰ μὴν εἶναι κεῖ νὰ τὴνὲ χαρεῖ... Νὰ πιάσει τὸ γιό του στὰ χέρια του, νὰ τὸνὲ σηκώσει ἀψηλά πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι του, νὰ τὸνὲ παίξει, νὰ τὸνὲ φιλήσει....

Τόσον καιρὸ στρατιώτης καὶ δὲν εἶχε γυρέψει ὅυτε μιὰ μέρα ἄδεια. Γιατὶ νὰ μὴν τοῦ δώσουνε τώρα κὶ αὐτουνοῦ μιὰν ἄδεια, νὰ πεταχτεῖ γιὰ λίγες μέρες στοῦ χωριό του, δὲ θέλει πολὺ, νὰ ἰδεῖ μόνο τὸ γιό του, νὰ ἰδεῖ καὶ τὴ γυναῖκα του καὶ νὰ γυρίσει πάλε στοῦ λόχο;...

Βγῆκε στὴν ἀναφορὰ καὶ ζήτησε ἄδεια... Τοῦ κάκου... Διαταγὴ αὐστηρὴ νὰ μὴ δώσουνε σὲ κανένα ἄδεια....

Ἡ μελαχολία τοῦ καθότανε στὴν ψυχὴ σὰ μαῦρο σύννεφο... Τὸ στόμα του σφιχτὰ σφραλισμένο... Γύριζε δῶθε κεῖθε, καὶ κάποτε στεκότανε καὶ κοίταξε γύρο του σὰ χαζός... Πολλὲς φορές καὶ σὰν τοῦ μιλούσανε, ἀργοῦσε νάποκριθεῖ. Χρειαζότανε τώρα ἄρα γιὰ νὰ συμμαζῶξει τὸ νοῦ του, πού εἶτανε πάντα σκόρπιος....

Ἐτοιμαζότανε μυστικά ἢ καινούρια μεγάλη ἐπίθεση. «Θὰ ζήσω τάχατες νὰ ξαναγυρίσω, ἢ θὰ πάω σὰν τὸ σκυλὶ στ' ἀμπέλι;» μουρμούρισε. Στὴ σκέψη πὼς μποροῦσε νὰ σκοταθεῖ στὴν ἐπίθεση, δίχως νὰ δεῖ τὸ γιό του, πού τοῦμοιαζε κιόλας, — ἓνας παιδαρος ὡσαμὲ κεῖ πάνω — ἔνοιωσε μιὰ θολούρα νάνεβαίνει στὰ μάτια του.

Κάποτε τὸ ἀποφάσισε νὰ παρουσιαστεῖ στοῦ λοχαγό του καὶ νὰ τοῦ μιλήσει γιὰ τὴν ἄδεια... Παρουσιάστηκε καὶ στάθηκε μπροστά του σὲ στάση προσοχῆς, μὲ τὸ χέρι πάνω στοῦ στραπατσορισμένο πηλίκιο. Μὰ μόλις θέλησε νάνοῖξει τὸ στόμα του, τὰ λόγια χαθῆκανε, ἀποχωρήσανε πίσω, σὰν τὸ νερὸ τῆς θρόσης πού στερεῦει ἄξαφνα.

— Ἐμπρός, τί θέλεις; τοῦ φωνάζει ὁ λοχαγὸς μὲ αὐστηρὸ τόνο, ἀνυπόμονος κὶ ἀηδιασμένος πιά νὰ δέχεται παραίτονα.

Κεῖνος ξεκολουθοῦσε νὰ σωπαίνει, σποτιομένος, μὲ τὸ χέρι κολλημένο πάντα στοῦ πηλίκιο...

— Λέγε, θρὲ θλάκα, τί θέλεις;

Κὶ ὁ λοχαγὸς, ἀφοῦ τὸνὲ σκυλόβρισε πρῶτα, θλάκα, ζῶο, τοῦβαλε καὶ τρεῖς μέρες περιορισμὸ γιὰ τὴ χαζομάρα του....

Μιὰ μέρα ὁ Γιάννος ξαφανίστηκε ἀπὸ τὸ λόχο...

Κὶ ὅυτε τὸν ξαναεἶδε πιά κανεῖς....

II

— Κοίταξε, κακομοῖρη, νὰ τὰ πεις καλὰ στοὺς στρατοδίκες, γιὰ νὰ σὲ λυπηθοῦνε, τοῦ εἶπε ἓνας στρατιώτης ἀπὸ κείνους πού τὸνὲ φέρανε συνοδεία.

Κάθησε στοῦ χαμηλὸ πάγκο πού καθότανε οἱ κατηγορούμενοι, ἀντίκρου στὴν ἔδρα τῶν δικαστῶν. Εἶχε τὴν ἔκφραση σιαγμένου ζῶου.

Ἐφερε μιὰ ματιὰ τριγύρω. Δὲν κατάλαβε πολλὰ πράματα. Ἐνα μονότονο βουητὸ ἄκουγε πού ἐρχότανε ἀπὸ τὴν ἔδρα. Εἶτανε ἡ φωνὴ τοῦ γραμματέα πού διάβαζε γλήγορα τὸ κατηγορητήριον....

— Λιποταξία ἐνώπιον τοῦ ἐχθροῦ. Οὐμ... σκούρι τὰ πράματα, εἶπε ὁ στρατιώτης.

Ὁ Γιάννος φοροῦσε ἀκόμα τὴν παλιά, τριμμένη στολή του. Φοροῦσε ἀκόμα καὶ τὶς ἴδιες ἀρβύλες πού οἱ σόλες του μετὰ τὰ πολλά χοντροκαρφα εἶχανε φραγθεῖ. Πιλιόμο δὲν εἶχε κ' ἦρθε ξεσκουφωτός στο δικάστηριο. Τὰ μαλλιά του μακριά, ἀχτένιστα, κατεβαίνανε στο κούτελό του...

Ὁ Γιάννος, μετὰ τὰ μάτια χαμηλωμένα κοίταξε τὸ πάτωμα· κάποτε σήκωνε δειλὰ δειλὰ τὸ κεφάλι του κ' ἔσρηχνε καμιά ματιά καὶ στὴν ἔδρα. Δὲν ἐνοιῶθε κανένα μίσος γιὰ τοὺς δικαστῆς καὶ φαινότανε πὼς οὔτε τὸ ὑποψιάζοντανε πὼς αὐτοὶ οἱ ἀξιωματικοὶ μετὰ τὶς κεντημένες στολές, μετὰ τὸ φχαριστημένο, ἱκανοποιημένο, φαιδρὸ ὕφος, θάποφασίζανε σὲ λίγο γιὰ τὴν τύχη του. Ἴσως καὶ γιὰ τὴν ζωὴ του...

Ἄκουσε ἕνα κουδούνι νὰ χτυπάει. Μῆσα στὴ σατιμάρα του τοῦ φάνηκε πὼς ἄκουγε τὴν καμπάνα τῆς ἐκκλησίας τοῦ χωριοῦ του νὰ χτυπάει τὴν ὥρα τοῦ ἐσπερινοῦ.

Ἀνατριχίασε.

Ὁ νοῦς του εἶτανε στο χωριό του... Ποιὸς νὰ τοῦ τῶλεγε; Νὰ ἴδῃ τὴ γυναῖκα του ὕστερα ἀπὸ τὸσον καιρὸ καὶ ἀξάφνα νὰ τὴν χάσει. Ἔτσι, μέσα σὲ πέντε μῆρες... Τὰ θυμότανε ἕνα ἕνα... ὕστερις ἦρθανε καὶ τὸν πιάσανε. Τονε δέσανε σφιχτά. Τὸ παιδί του; Τί νὰπῶγινε τώρα τὸ παιδί του; Θυμάται πὼς μιὰ γειτόνισσα τὸ λυπήθηκε πού θάμνε στο δρόμο καὶ τὸ πήρε στο σπίτι της... Μὰ ἀπὸ τότε περάσανε τόσοι μῆνες, καὶ αὐτὸς σάπιζε στὴ φυλακὴ, ὑπόδικος... «Ἐνας κοτζάμ παιδαρὸς ἴσαμὲ κεὶ πάνω... Καὶ πὼς μοῦμοιαζε κιόλας. Νὰ ζεῖ τάχατε ἢ νὰ πέθανε;»

Στὴ σκέψη αὐτὴ ἀνατινάχτηκε τρομαγμένος. Σήκωσε τὸ κεφάλι του καὶ κοίταξε λοξὰ στὴν ἔδρα. Μπροστά στεκότανε κάποιος καὶ δηγιότανε. Οὔτε ἄκουσε τί ἔλεγε... Ἴσως κανένας μάρτυρας...

Πὼς γινήκανε ὅλα τόσο γλήγορα... Πότε εἶτανε πού ἔφυγε ἀπὸ τὸ μέτωπο, πότε γύρισε στο χωριό του, ἀρρώστησε ἢ γυναῖκα του, πέθανε, τὸν πιάσανε, ἔζησε τόσους μῆνες στὴ φυλακὴ... Σὲ κάθε σκέψη του ἢ εἰκόνα τοῦ γιοῦ του, τοῦ παρουσιαζότανε μπροστά. Τί παιδαρὸς, πὼς τοῦμοιαζε κιόλας...

— Κατηγοροῦμενε, ἀκούστηκε μιὰ αὐστηρὴ φωνή.

Πετάχτηκε ἀπάνω, σὰ νὰβλεπε κανένα κακὸ ὄνειρο. Σπρώχτηκε μπροστά στὴν ἔδρα, σκυφτός. Τί λιγνὸς πού εἶτανε! Ἐνα μάτσο κόκκαλα μέσα σ' ἕνα παλιὸ τρύπιο σακί.

— Τί ἀπολογεῖσαι; ρώτησε ὁ πρόεδρος.

Κοίταξε γύρο μ' ἕνα ὕφος ἀμήχανο. Εἶχε στο πρόσωπο πάντα τὴν ἐκφραση ἐνὸς σκαγμένου ζώου πού πιάστηκε στο δόκανο...

— Τί ἀπολογεῖσαι; Ξαναρώτησε ὁ πρόεδρος.

Ἐνα ἡλίθιο γέλιο ἀνέβηκε στὰ χεῖλια του. Σήκωσε τοὺς ὄμους του, κούνησε τὸ μεγάλο, χοντρὸ κεφάλι του, ἢ γλώσσα του ἀνακατάθηκε μέσα στο στόμα του. Κάτι γουργούρισε καὶ σάπασε.

— Ὑποκρίνεται τὸ βλάκα, μουρμούρισε ὁ βασιλικὸς ἐπίτροπος, μ' ἕνα πολύξαιρο ὕφος, κουνώντας τὸ κεφάλι του ὕστερα πρόσθεσε πάλε: «Σήμερα ἀκριβῶς διάβαζα κάτι σχετικὸ. Τὸ χρονικὸ τῆς ποινικολογίας σημειώνουνε πολλὰ ἀνάλογα περιστατικά. Χρειάζεται πολλὴ προσοχὴ στοὺς τέτοιους...»

Δὲν πίστευε αὐτὰ πούλεγε, μόνο ἤθελε νὰ περάσει γιὰ πολυδιαθασμένος, πού εἶτανε ἢ ἀδυναμία του.

— Ἐλα, ἔλα, λοιπόν, τί ἀπολογεῖσαι; Ξαναεἶπε ὁ πρόεδρος βιαστικός, μετὰ αὐστηρότερο τόνο.

Ἐνας στρατοδίκης κοίταξε τὸ ρολόι του: — Ἀργήσαμε, μουρμούρισε.

— Βέβαια, τέτοιες δίκες τυπικῆς πρέπει νὰ τελειώνουνε γλήγορα, μουρμούρισε ὁ διπλανὸς στρατοδίκης, ἕνας νεαρὸς ὑπολοχαγὸς μετὰ μιὰ στολή καινούρια, κολιμμένη στο κορμί του.

Ὁ Γιάννος ἐσπρωχνε τὸν ἑαυτὸ του νὰ μιλήσει, μὰ ὅσο ἀνάγκασε τὴ γλώσσα του νὰ κουνηθεῖ, τόσο κείνη κλόωνε, σὰ μουλὰρι πού στηλώνει χάμω τὰ πόδια του καὶ ἀρνιέται νὰ προχωρήσει. Τὰ λόγια ἀνακατευόντανε μέσα του, μπερδευόντανε, ἐξαῦλονόντανε σὰ δοκιμάζανε νὰ βγοῦνε ἀπὸ τὸ στόμα του. Καὶ σάμπως δὲν τῶλελε καὶ ὁ ἴδιος νὰ μιλήσει, νὰ τοὺς τὰ ξηγήσει ὅλα...

— Τὸ παιδί τ' ἀφέντη...

Αὐτὸ μπόρεσε ἐπιτέλους νὰ πεῖ.

Ὁ πρόεδρος τὸν κοίταξε στὰ μάτια.

— Ποιανοῦ ἀφέντη;

— Τοῦ ἀφέντη μας δά, πούχει τὸ χτήμα.

— Αἱ, λοιπόν;

Πάλε ἢ ἴδια ἀμήχανια ζωγραφίστηκε στο πρόσωπό του μετὰ τὰ τραχεῖα χαρακτηριστικὰ τοῦ χωριάτη.

— Τὸ παιδί τοῦ ἀφέντη...

— Τί ἔκανε, μωρέ, τὸ παιδί του; Μᾶς ἔκοιμας...

— Δὲν πῆγε διόλου στο στρατό... κατάφερε νὰ πεῖ μετὰ τὴ θραχη φωνή του.

— Βρέ, μεῖς δὲ σὲ ρωτᾶμε γιὰ τὸ παιδί τοῦ ἀφεντικού σου. Σὲ ρωτᾶμε γιὰ σένα, γιατί σηκώθηκες κ' ἔφυγες ἀπὸ τὴ γραμμὴ;... Καὶ μάλιστα τὴν πρῶτη μὲν τῆς μάχης... φάναξε ὁ πρόεδρος θυμωμένος.

Ἦθελε νὰ τὰ πεῖ ὅλα. Ἰὰ τὴ Γιαννούλα τὴ γυναῖκα του, πού τὴν ἄφησε, σὰν ἔφυγε, γκαστρομένη, γιὰ τὸ γράμμα πού τοῦστελε, γιὰ τὴν ἀρρώστεια της, τὸ θάνατό της, γιὰ τὸ γιό του, πού εἶτανε ἕνας κοτζάμ παιδαρὸς ὡσαμὲ κεὶ πάνω καὶ τοῦμοιαζε κιόλας. Τώρα θρίσκειτὶ σὲ ξένα χέρια. Μὰ νὰ θρίσκειται τάχα; Ἡ μὴν πῆγε καὶ αὐτὸς νὰ βρεῖ τὴ μάννα του; Σάμπως εἶχε λάθει κανένα γράμμα γιὰ νὰ ξαίρει τί γίνεται; Ποῦ νὰ τονε βροῦνε νὰ τοῦ γράφουνε; Αὐτὸς σάπιζε ὅλους αὐτοὺς τοὺς μῆνες στὴ φυλακὴ... Καὶ ἂν εἶναι πεθαμένος κιόλας καὶ δὲν τὸ ξαίρει; Γιατί τὸν ἄφησε ἀρρωστο σὰν ἔφυγε ἀπὸ τὸ χωριό...

Νὰ τί ἤθελε νὰ πεῖ στοὺς δικαστῆς...

Μὰ δὲν μπόρεσε... Τάχασε, σάστισε καὶ σάπασε.

— Τὸ παιδί τ' ἀφέντη... γρύλισε.

— Καλὰ, καλὰ, τὰκούσαμε αὐτὸ τὸ παιδί τ' ἀφέντη... Ἄλλο τίποτα δὲν ἔχεις νὰ μᾶς πεῖς;

Ἐνας δικηγορικός, διορισμένος ἀπὸ τὸν πρόεδρο «ἐξ ἐπαγγέλματος», πού διαζότανε νὰ φύγει, σηκώθηκε ἀπὸ τὴ θέση του καὶ ἄρχισε νὰ λέει κάτι κοινὰ λόγια. Δὲ δοκίμασε νὰρνηθεῖ τὴ σημασία τῆς πράξης... Ἐγκατάλειψη θέσης... Βέβαια... Ἡ πατρίδα πάνω ἀπ' ὅλα... Τάλεγε ἔτσι μηχανικὰ, ὅπως τὰ εἶχε σκεδιάσει, ξανόρεξα, δίχως χροῦμα, δίχως νὰ πιστεῖ καὶ αὐτὸς σὲ κανένα εὐνοϊκὸ ἀποτέλεσμα. Ὁ πρόεδρος στεκότανε μετὰ τὴ δικογραφία στὰ χέρια. Ἡ ἀπόφαση εἶτανε βγαλμένη μέσα στο μυαλό του ἀπὸ τὴν ἀρχή, πρὶν καθῆσει στὴν ἔδρα...

Ὁ δικηγόρος δοκίμασε κάτι συγκινητικό. Ἴσως αὐτὸ νὰ τοὺς συγκινοῦσε τοὺς δικαστές.

— Σιωλογισθήτε, κύριοι στρατοδύσαν ἢ γυναίκα του πέθανε....

— Κι αὐτὸς μήπως θὰ μπορούσε νὰ τὴν ἀναστήσει; Δὲν τάφινειε αὐτά, κυριε συνήγορε; φώναξε ὁ πρόεδρος, ἕνας μαυριδερός μὲ κάτι χοντρές πλατιές.

Γελάσανε ὅλοι. Μιὰ βουή γίνηκε στὴ σάλα. Ὁ πρόεδρος αὐστηρὸς χτύπησε τὸ κουδούνι.

Ὁ δικηγόρος σποτισμένος τέλειωσε μ' ἕναν τυπικὸ ἐπίλογο, ζητώντας ἀπὸ τοὺς δικαστές νὰ λυπηθῶνε τὸν κατηγορούμενο.

Τὸ πρόσωπο τοῦ προέδρου πῆρε πάλε σοβαρὴ ἔκφραση. Ὁ πρόεδρος εὗρισκε τὴν εὐκαιρία γιὰ μιὰν ἀψηλὴ κοινωνικὴ διδαχὴ.

— Νὰ σὰς πῶ, κύριε συνήγορε. Εἰς τοιαῦτα ἐγκλήματα δὲν χωρεῖ ἐπιείκεια. Ἡ στρατὸς εἶναι ἡ βάση τῆς κοινωνίας.... Ἄμα κλονισθοῦν τὰ θεμέλια....

Ὁ δικηγόρος ἔγυρε τὸ κεφάλι καὶ κάθησε χάμω, σιωπηλὸς, ταπεινωμένος. Τὸ καταλάβαινε κι ὁ ἴδιος. Ἔτσι εἶναι. Εἶχε δίκιο ὁ πρόεδρος. Ὁ στρατὸς εἶναι ἡ βάση... Ὅλα τὰλλα ἔρχονται ὕστερα....

Ὁ Γιάννος οὔτε κατάλαβε πότε τέλειωσε ἡ δίκη, πότε βγήκε ἢ ἀπόφαση....

Εἶδε τὴν ἔδρα ἄδεια... Κάποιος ψιθύρισε δίπλα του:

— Τὸν κακομοῖρη....

Ἐνας ἄλλος πρόστεσε:

— Ἄμ' τί θαρρεῖς; Δὲ χωρατεύουνε σήμερα αὐτοί....

— Σκυλιὰ μοναχά....

Ὁ Γιάννος καθότανε σκυφτὸς στὸν πάγκο.

— Ὁ γιὸς τ' ἀφέντη... ψιθύριζε, σὰ νὰ μονολογοῦσε....

Μέσα στὴ φράση αὐτὴ, πού τὴν ἀνακάτεψε ἀδιάκοπα μέσα στὸ στόμα του, συγκεφαλαιονότανε κείνη τὴ στιγμή ὅλο τὸ παράπονό του, ὅλη ἡ μεγάλη του ἀπορία....

III

Μέσα στὸ φριχτὸ τετράγωνο, ὁ Γιάννος, πὼς μοιάζει σὰν ἕνα ζῶο μέσα στὸ κλουδί... Οἱ στρατιῶτες, πού σκηματίζονε τὸ τετράγωνο, τὸν κοιτάζονε μὲ λύπη. Τὸ ἔξωτερικό του τὸ ταπεινὸ, τὸ σκιαγμένο, τοὺς γεννάει τὴ συμπάθεια... Εἶναι ἕνας ἀδερφὸς τους, ἴσως καὶ γιὰ μερικὸς ἀπ' αὐτοὺς ἕνας συμπάτριώτης, μπορεῖ κι ἀπὸ τὸ ἴδιο χωριό...

Κείνος κοιτάζει γύρω σὰ νὰ θέλει νὰ ξεχωρίσει μέσα στοὺς ἀντρες τοῦ τετράγωνου κανένα γνωστὸ του. Τοῦ φαίνεται πὼς εἶδε κάποιον. Τοῦ χαμογελάει, σὰ νὰ τοῦ ζητᾷ προστασία... Εἶναι πάντα τὸ ἴδιο κουτό, χοντρὸ, ἀμήχανο γέλιο....

Δὲ νοιώθει πού θρίσκειται....

Κοιτάζει... Ἐνας ἀπέραντος, γυμνὸς, πένθιμος κάμπος, ἀπλώνεται γύρω του. Σ' ἕνα λαφάκι ὑψώνεται ἕνα μικρὸ ἐκκλησιδάκι. Ὁ νοῦς του πετάει στὸν κάμπο τοῦ χωριοῦ του. Ἐκεῖ γεννήθηκε, ἐκεῖ μεγάλωσε, κείνο τὸν κάμπο τὸν πότισε τόσα χρόνια μὲ τὸν ἰδρωτὰ του. Ἐκεῖ εἶναι κι ὁ τάφος τῆς μάνας του, τώρα καὶ τῆς γυναίκας του· ποῖος ξαίρει, μπορεῖ καὶ τοῦ γιοῦ του... Ἐνα τόσο δὲ ταφουδάκι... Ἐνα πουλὶ πέταξε ἀποπάνω του, πολὺ κοντά, σὰ σάατα,

κι ἐνοώσε ἕνα ἀλαφρὸ φύσημα ἀέρα στὸ ἀναμμένο κεφάλι του.

Στὸν κάμπο φυτρώνανε πού καὶ πού λίγα χιμομίγματα μὲ τὰσπρολίτρινα κεφαλακία τους... Ὁ συρμαὸς εἶναι γιομίτος· συννεφα βαρεῖα, μοκυσένια, πού χαμηλώνουνε, γέρνουνε ἀπο πάνω του. Ὁ ἀέρας πού φυσάει, σαρωνεῖ τὸν κάμπο. Κάποτε πέφτει ἀπο ψιμί και κάμια χοντρή σταλα νερο, και τόνε χτυπαεῖ στο κούτελο....

Μακριά, θαθεῖα στὸν ὀρίζοντα, ζουγραφίζεσαι ὁ ἦσκιος κάποιου βουνοῦ...

Ἐνας ἀξωματικὸς τόνε ζυγώνει. Ἀρχίζει νὰ τοῦ ξηλώνει ἕνα ἕνα τὰ κουμπία τῆς στολῆς.

— Ἀνάξιος... ἀκούει μιὰ λέξη....

— Μὰ ὁ γιὸς τ' ἀφέντη... μουφιουρίζει πάλε.

Ἡ ἰωιά, ἡ αἰωνία, ἡ μεγάλη του ἀπορία....

Τάχτενιστα μαλλιά του κατεβαίνουνε στὸ κούτελο του....

Ὁ ἀξωματικὸς τὸν πᾶνει κι ἀρχίζει νὰ τόνε γυρῖζει γύρο γύρο στὸ τετράγωνο... Πιρτέπει νὰ τόνε ὀουνε κι ἀπὸ κοντὰ οἱ στρατιῶτες.

Ἄξφρα ὁ Γιάννος ξεχωρίζει τὸ συμπάτριώτη του. Τοῦ χαμογελάει

— Αἱ, κουμπάρε, μήπως ἄκουσες τίποτα γιὰ τὸ γιὸ μου; Ξαίρεις, ἕνας κοτζάμι παιδαρος, ἴσαμε κει πάνω, καὶ μοῦ μοιάζει κιάλας....

— Βλέπεις, ἄμα θέλει, πὼς μιλάει; λέει ἕνας.

Ὁ ἀξωματικὸς τὸν τραβᾷει.

— Ἐλα, ἄσε τώρα τίς κουβέντες, νὰ τελειώνουμε.

Αὐτὸς βιάζεται νὰ τελειώσει τὸ γληγορότερο.

Ἐνας λοχίας ζυγώνει ἕνα ἄσπρο μαντήλι στὰ μάτια του.

Ὁ Γιάννος ρήχνει μιὰ διαστικὴ μάτια στὸν κάμπο, πού ἀπλώνεται γύρω του ξηρημος, ἀτέλειωτος, πένθιμος. Ἡ ζουγραφιὰ τοῦ κάμπου τοῦ χωριοῦ του τοῦ παρουσιάζεται γιὰ στερνὴ φορὰ σὰ μακρινή, σθησιμένη ὀπτασία....

Τὸ πουλὶ ξαναπέταξε ἀπὸ πάνω του καὶ τοιτοίθισε. Τί ἤθελε τάχα νὰ τοῦ πει;....

— Γονάτισε, διάταξε ὁ λοχίας.

Ἐπειτα ὁ νοῦς του βυθίστηκε σ' ἕνα χάος μαῦρο...

— Μὰ τὸ παιδί τ' ἀφέντη;... ψιθύρισε.

Ἐνας κρότος... Κ' ὕστερα ἕνα συννεφάκι καπνὸς ἄσπρος....

Τὸ πρόσωπό του μὲ τὰ κλειστὰ τὰ μάτια δὲ δείχνει οὔτε πόνο οὔτε λύπη. Μόνο μιὰ ἀπορία ζουγραφίζεται στὰ σφιγμένα χεῖλια του, μιὰ ἀπέραντη ἀπορία...

Τὸ πουλί, τὸ ἴδιο πουλί, χαμήλωσε, ἔκοψε κάμπος δόλτες πάνω ἀπὸ τὸ πτώμα, κ' ὕστερα ὑψώθηκε ὑψώθηκε καὶ χάθηκε μέσα στὰ σύννεφα...

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

ΥΜΝΟΣ ΣΕ ΜΙΑ ΛΙΓΕΡΗ

Σὰν τὸ γαλάζιο τῶνειρο φαντάζει ἡ ὁμορφιά σου
Κύκνος φωταεργήτος. Ξανθὴ, ἡ κορμωστασιά σου.
Φῶς ἀγιο κλεις στὰ μάτια σου γλυκὸ σὰν εὐλογία
Τῆς χάρις σου γι' ἀντίχαρη σκορπᾷς τὴν ἄρμονία.

Στὸ πανηγύρι τῆς ζωῆς μπαινεις ταχεῖα μὲ φόρα.
Κι' ἀνθίζον γύρω πασχαλιές κι' ἀνθίζον ῥοδα τώρα
Ἀνατῆδὰ ἀπὸ μέσα σου σὰ θρίαμβος ἢ Νύκτη
Καὶ ξεχωρίζεις, λιγερή, μέσα στὶς πρῶτες πρῶτη

Ἄθῆνα. 18/11/920

ΓΙΑΓΚΟΣ ΑΡΥΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΣΑΒΒΑΤΟ

Ίδρυτής και Διευθυντής: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Εκδότης και Διαχειριστής: ΚΡ. ΓΑΝΙΑΡΗΣ & ΣΙΑ

Ταχυποιοί συντάκτες: ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ, Γ. ΦΤΕΡΗΣ, ΚΙΜΩΝ Ι. ΘΕΩΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΠΑΝΟΣ Α. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Όσα γράμματα ενδιαφέρουν τη Διαχείριση πρέπει να διευθύνονται:

Χ. ΓΑΝΙΑΡΗ & ΣΙΑ Σοφοκλέους 3, ΠΕΡΙΣΣΙΑ

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ: Για την Ελλάδα	δρ.	20	τό χρόνο.
	>	10	το εξάμηνο.
	>	5	το τρίμηνο.
Για την Αγγλία και Αίγυπτο	£	1	τό χρόνο
	£	0,10	το εξάμηνο
Για την Αμερική	\$	5	τό χρόνο
	\$	3	το εξάμηνο

Και για τα άλλα μέρη ανάλογα

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

ΓΙΑ τούτη τη δωμάδα ο σεβαστός συνεργάτης μας «Αίσωπος» μᾶς έστειλε το παρακάτω, κάπως ακατανόητο παραμύθι:

...Και παίρνανε τις άλυσίδες με τα ίδια τους τα χέρια και τις περνούσανε στο λαιμό τους και τις σφίγγανε γερά, όσο μπορούσαν πιο γερά, και τραγουδοῦσαν.

Και τις χαιρόντουσαν τις άλυσίδες, πως τάχα δεν είναι από σίδηρο, παρά από ροδόφυλλα κι από γιασεμιά, και χαμαρώνανε γι' αυτές και τραγουδοῦσαν.

Και μιὰ μέρα, μιὰν άγρια μέρα, τὸ τραγούδι πνίγηκε στο λαρύγγι τους και βγήκε σὲ βόγγο γοερό.

Γιατί τὴ μέρα κείνη, τὴν άγρια κείνη μέρα, τὸ εἶδανε πως οἱ άλυσίδες, που τις είχανε πάρει από χάμου με τα ίδια τους τα χέρια και τις περάσανε στο λαιμό τους και τις σφίγγανε γερά, όσο μπορούσαν πιο γερά, — εἶδανε πως οἱ άλυσίδες αυτές δεν εἰντουσαν ἀπο ροδόφυλλα κι από γιασεμιά, μὰ από σίδηρο.

Και κλάψανε πικρά, μ' ανακρέλευτα...

ΖΗΤΑΜΕ τὴν ελευθερία και τὴ ζητωκραυγάζουμε. Καλὸ κι αὐτό. Ἄδιάφορο τώρα ἂν τὴν ελευθερία δεν τὴ νιώθουμε ἢ ἂν τὴν εφαρμόζουμε ἀνάποδα. Ἄν ἐννοῦμε δηλ. γιὰ ελευθερία τὸ νὰ καταδυναστεύουμε σήμερα ἐμεῖς οἱ δυνατοὶ τοὺς ἀδύνατους, περιμένοντας τὴ σειρά μας — γιατί ὅλα τὰ πράγματα σὲ τοῦτον τὸν κόσμο ἀκολουθοῦν κάποια σειρά, — νὰ γίνουμε και μεῖς ἀδύνατοι γιὰ νὰ μᾶς καταδυναστεύουν οἱ αὐριανοὶ δυνατοί. Αὐτὸ δὲ σημαίνει

τίποτα, εἴπαμε. Τὸ ζήτημα εἶναι νὰρχινήσει ἕνας λαὸς νὰ ζητάει ελευθερία. Κι ἅμα ἀρχινήσει και τὴ ζητάει σιγά σιγά θάρθει σὲ θέση και νὰν τὴ νιώσει, και, θὰ μπορέσει ἔτσι, με τὸν καιρὸ, ζητώντας τὴ και νιώθοντας τὴ, και νὰ τὴν ἀποχτήσει.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΣΕ ΥΠΟΥΡΓΟ ΧΕΙΡΟΥΡΓΟ.

Ἐμπρός, ἀπ' τᾶρρωστα σκολειά, γιατρέ, τὴ γλώσσα (σάρωσε!
Ἦ ἐγγχείρησή σου πέτυχε, μὰ ὁ ἄρρωστος κακάρωσε.

ΣΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΛΑ

Σωτήρας ἔγινες, Σωτήρη,
τῆς τοῦ θεοῦ μας γλώττης...
Μωρ' εἶσαι σὺ ἕνα πανηγύρι
που τύφλα νᾶχει ὁ Μιστριώτης!

ΠΙΚΡΑΓΚΑΘΗΣ

ΕΡΓΑ

ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΑ. ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ,

* ΔΡΑΜΑΤΑ, ΚΩΜΩΔΙΕΣ **

Ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ κ. Ξενοπούλου, που τυπώθηκαν ὡς τώρα, υπάρχουν μόνο τικὸλουντα. Πουλιούνται σὰ κεντρικὰ Βιβλιοπωλεῖα και σὰ Γραφεῖο τῆς «Διακλάσεως». 38 ὁδὸς Εὐρυπιδου. Οἱ τιμὲς μέσα σὲ παρένθεση εἶναι με τὰ ταχυδρομικά. Τὰ σημειωμένα με ἄστερισκο πλησιάζουν νὰ ἐξαντληθοῦν:

* ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ. Σειρά Γ' (Ἄναθερη κλπ).....	Δρ.	4.50	(5.-)
* ΘΕΑΤΡΟΝ. Τόμος Α' (Φωτεινὴ Σάντη, Στέλλα Βιολάντη, Ραχὴλ, Πειρασμός).....		5.-	(5.50)
* ΘΕΑΤΡΟΝ. Τόμος Β' (Ψυχοσάββατο, Χερουβειμ, Πολυγαμία, Μονάριψη).....		5.-	(5.50)
* Ο ΚΑΚΟΣ ΔΡΟΜΟΣ κι' ἄλλα διηγήματα.....		4.50	(5.-)
* ΣΤΕΛΛΑ ΒΙΟΛΑΝΤΗ (ἢ Ἔρωσ Ἐσταυρωμένος) κι' ἄλλα διηγήματα.....		4.50	(5.-)
Ο ΚΟΚΚΙΝΟΣ ΒΡΑΧΟΣ. (Ἐκδοσις δευτέρα).....		6.-	(6.50)
ΜΥΤΡΥΙΑ. (Ἐκδοσις δευτέρα).....		2.-	(2.50)
ΟΙ ΕΡΩΤΕΥΜΕΝΟΙ κι' ἄλλα διηγήματα.....		3.-	(3.50)
ΠΕΤΡΙΕΣ ΣΤΟΝ ΗΛΙΟ κι' ἄλλα διηγήματα.....		5.-	(5.50)
* ΦΟΙΤΗΤΑΙ. Δράμα.....		5.-	(5.50)
Ο ΠΟΛΕΜΟΣ (1912) Ἀθην. Μυθιστόρημα.....		7.-	(7.50)
Η ΤΙΜΗ ΤΟΥ ΑΔΕΛΦΟΥ. Τόμος Α'.....		7.-	(7.60)

ΒΓΑΙΝΟΥΝ ΣΕ ΛΙΓΟ:

Η ΤΙΜΗ ΤΟΥ ΑΔΕΛΦΟΥ. Τόμος Β'
ΤΟ ΖΑΚΥΘΙΝΟ ΜΑΝΤΗΛΙ ΚΙ' ἌΛΛΑ ΔΕΚΑ
ΔΙΑΔΕΧΤΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ.
ΘΕΑΤΡΟΝ. Τόμος Γ'

✻ ✻ ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ ΚΙ' Ο Κ. Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ ✻ ✻

Β'.

Τὸν περασμένο τὸ Γεννάρη, λίγον καιρὸ ἀφοῦ φάνηκε στὸ παριζιάνικο «θέατρο τῶν Τεχνῶν» τὸ περιεργὸ ἐκεῖνο δραματικὸ ἔργο τοῦ Κυρέλ «Δ' ἄμ ἄν φοιῶ» — ποῦ παιχτήκε καὶ στὰ «Διονύσια» τὸ καλοκαίρι ἀπὸ τὸ θίασο τῆς Καρ Κυβέλης μὲ τὸν τίτλο «Ἡ ψυχὴ τρελλή», — ὁ κ. Ζουλιέν Μπεντά δημοσίευσε στὸ «Ψιγκαρῶ» ἓνα ἄρθρο, μὲ τίτλο «Τὸ θέατρο τῶν Ἰδεῶν» ἢ, καλύτερα, «Τὸ Ἰδεοθέατρο» (Δὲ τεάτρ ντ' ἰντέ). Τὸ ἄρθρο αὐτὸ μοῦ ἔδωσε μιὰ ζωηρὴ εὐχαρίστηση, μιὰ μεγάλη, ἂν θέλετε, ἱκανοποίηση· γιὰτ εἶδα πὼς ἓνας ξένος κριτικὸς, ἀπ' τοὺς νεώτερους μάλιστα, λέει τὰ ἴδια ἀκριβῶς πράγματα, ποῦ τὰ εἶπα κι' ἐγὼ τόσες φορές, μὲ τὰ ἴδια σχεδὸν λόγια, ὅταν ἔκρινα ἑλληνικὰ ἔργα, σὰν τὴν «Ψυχὴ τρελλή». Καὶ σήμερα, προκειμένου νὰ μιλήσω γιὰ τὸ ἴδιο θεατρικὸ ζήτημα, προτιμῶ νὰ μεταφέρω καὶ νὰναπτύξω μερικὰ κομμάτια ἀπὸ τὴν κριτικὴ τοῦ Γάλλου, παρὰ ν' ἀνατρέξω στὶς δικές μου, ξέροντας πὼς πάντα ἓνας ξένος κριτικὸς, ἔχει περισσότερο κύρος ἀπὸ ἓνα Ρωμῖο, γιὰ Ρωμῖοὺς ἀναγνώστες...

Τὶ νὰ εἶναι αὐτὸ «θέατρο τῶν Ἰδεῶν»; ρωτᾷ στὴν ἀρχὴ ὁ κ. Μπεντά. Κι ἀπαντᾷ ὁ ἴδιος: Δὲν μπορούμε βεβαίως νὰ ποῦμε μὲ δυὸ λόγια ἐκεῖνο ποῦ μᾶς κάνει νὰ σκεπτομαστε. Ἰσχυρὸς τότε δια τὰ μεγάλα δραματικὰ ἔργα τοῦ κόσμου θάταν «θέατρο ἰδεῶν». Δὲν θὰ ἔβρισκε κανεὶς οὐτ' ἓνα, ἀπὸ τὸν «Οἰδίποδα Τύραννο» τοῦ Σοφοκλή ὡς τὴν «Ἀμουρᾶ» τοῦ Μπορτορις, ποῦ νὰ μὴν ἀφίνει στὸ νοῦ κάποια γενικὴ, φιλοσοφικὴ ἰδέα. Περὶττὸ νὰ ποῦμε πὼς τὸ ἴδιο συμβαίνει με τὰρίστουργήματα τοῦ Σαίξπηρ ἢ τοῦ Ρακίνα: Ὁ «Λάμπλετ» π. χ. εἶν' ἓνα σύμβολο. Κι ὅσο γιὰ τὴν πάλῃ τῆς σάρας καὶ τοῦ πνεύματος στὴ γυναικα, — γιὰ νὰ πάρουμε τὴν κεντρικὴ «ιδέα» τῆς «Ψυχῆς Τρελλῆς», — δὲ βλέπω ποῦ καινούργιο ἰδεόγραμμα θάταν πῶς ὑποβλητικὸ ἀπὸ τὴν ψυχογραφία τῆς ρακινικῆς Φαίδρας, de Phèdre maigre soi perdue, incestueuse, κὶ ὅμως κανένας δὲ θάλεγε πὼς ὁ «Χάμλετ» ἢ ἡ «Φαίδρα» ἀνήκουν στὸ θέατρο τῶν Ἰδεῶν.

Γιὰτὶ τὸ θέατρο τῶν Ἰδεῶν, — ἀκολουθῶ πάντα τὸ Γάλλο κριτικὸ, — δὲν ἀρκεῖται νὰ μᾶς κἀνῃ νὰ σκεπτομαστε, ὅσο σκέπτεται κανένας μπροστὰ σὲ κάθε ἔργο μεγάλης τέχνης· παρὰ τὸ θέλει συνειδητὰ καὶ τὸ ἐπιδιώκει μὲ μιὰν ἀλλή, ἰδιαίτερη σύλληψη τῆς δραματικῆς τέχνης. Ὁ Σαίξπηρ, ὁ Μολιέρους, ὁ Ρακίνας, — τὸ κοινὸ, τὸ «συνηθισμένο» θέατρο, — κάνουν ἰδέες, ὅπως ἀπάνω — κάτω ἔκανε πρόξας ὁ κ. Ζουρνταίν (ὁ Ἀρχοντοχωριάτης τοῦ Μολιέρους), χωρὶς νὰ τὸ ξέρῃ. Ὁ μόνος τους σκοπὸς εἶναι νὰ δημιουργήσουν ζωὴ, νὰ ζωγραφίσουν ἀνθρώπινα πάθη· κὶ ἀπ' αὐτὴ τὴ ζωγραφία θγαίνει ὡς ἐκ περισσοῦ ἢ φιλοσοφικὴ ἰδέα. Ἀπεναντίας τὸ θέατρο τῶν Ἰδεῶν δὲν ἔχει ἄλλο σκοπὸ, παρὰ νὰ ἐκφράσῃ, νὰ παραστήσῃ, νὰ αἰσθητοποιήσῃ ἂν θέλετε, μιὰ φιλοσοφικὴ ἰδέα (ἀκριβέστερα: ἠθικὴ), καὶ μόνον γιὰ νὰ κἀμῃ αὐτὴ τὴν ἰδέα πῶς χτυπητὴ, πλάττει πρόσωπα, ποῦ τὴν ἐνσαρκώνουν. Ὁ Ζὺλ Λεμαίτρ, κρίνοντας τὸ νε-

ωτερο Λουμᾶ, λέει: «Στὸ συγγραφέα αὐτὸν, ἢ θέσῃ προηγεῖται ἀπὸ τὸ δράμα, αὐτὴ τὸ γεννᾷ κὶ αὐτὴ τὸ ὑποτάσσει». Ἡ ζωὴ, ποῦ δημιουργεῖ ἔτσι ὁ δραματικὸς, δὲν εἶναι πῶς ὁ σκοπὸς τοῦ ἔργου του, παρὰ τὸ μέσο ποῦ κριθῆκε ἀπ' αὐτὸν πῶς κατάλληλο γιὰ νὰ παρουσιάσῃ μιὰ ἀφηρημένη ἰδέα.

Εἶναι τώρα φανερὸ, πὼς μιὰ τέτοια ἀντίληψη, μιὰ τέτοια ὑποβίβαση τοῦ θεάτρου, τῆς δραματικῆς Τέχνης, δὲν μπορούσε νὰ βλαστήσῃ, παρὰ σὲ πολὺ λίγο καλλιτεχνικὰ κεφάλια. Κι ἀλήθεια, αὐτὴ γεννήθηκε ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς τοῦ 19' αἰῶνα. Καὶ μπορούμε νὰ ποῦμε πὼς πατέρες τοῦ Ἰδεοθέατρου στάθηκαν ὁ Ντιντερό καὶ, ἀκόμα περισσότερο, ὁ Νιβέλλ ντέ - λά - Σωσσέ. Ὅταν ὁ πρῶτος ἤθελε νὰ παρουσιάσῃ στὸ θέατρο, ὄχι πῶς χαρακτήρες, ἀλλὰ «κοινωνικὲς ὑποστάσεις» — κ ο ν τ ι σ ι ὶ ὶ ὶ σ ο σ σ ι ἄ λ, ὅπως τὴν ἔλεγε — νὰ ζωγραφίσουν δηλαδὴ τὸ δικαστὴ, τὸν οἰκογενειάρχον, τὸ στρατιωτικὸ, τὸν ἱερωμένο, ὄχι σὰν ἀνθρώπους μὲ ὀρισμένη ἰδιοσυγκρασία, ἀλλὰ σὰν τύπους γενικούς, αὐ τ ο ῦ ς κ α θ' ἔ α υ τ ο ῦ ς · κὶ ὅταν ὁ δεῦτερος ἀνέβαζε στὴ σκηνή, μὲ πρόσωπα ὀλωσδιόλου χωρὶς ζωὴ, ἀψυχα, τὴν πάλῃ τῶν κοινωνικῶν προλήψεων καὶ τῶν φυσικῶν ἐνστίκτων, δὲν ἔκαναν ἄλλο παρὰ «θέατρο Ἰδεῶν». Κι' οἱ σύγχρονοὶ τους εἶχαν τὴν ἰδέα πὼς ἔβλεπαν πολὺ σοβαρὰ πράγματα. Κανένα σημερινὸ δράμα, οὔτε κἀν ἢ «Τρελλὴ Ψυχὴ», δὲν ἀνακηρύχτηκε ποτὲ μεγαλοφυέστερο ἀριστούργημα ἀπὸ τὴν «Μελανίντ» ἢ τὴν «Γ' ζουβερνάντ» τοῦ Νιβέλλ ντέ - λά - Σωσσέ, δυὸ ἔργα ποῦ χάλασαν κόσμον στὸν καιρὸ τους, ἀδιάφορο ἂν σήμερα δὲ θυμᾶται κανένας οὔτε τοὺς τίτλους τους!

Ἄλλ' ἂν ἢ σύλληψη αὐτὴ τῆς δραματικῆς Τέχνης δὲν μπορούσε, καθὼς εἶπαμε, νὰ βλαστήσῃ παρὰ σὲ πολὺ μέτρια καλλιτεχνικὰ κεφάλια, δὲν μπορούσε ἐπίσης νὰ γεννηθῇ παρὰ καὶ σὲ πολὺ μέτρια φιλοσοφικά. Οὔτε μεγάλοι δραματικοὶ εἶτανε βέβαια οἱ πατέρες τοῦ νέου θεάτρου, οὔτε μεγάλοι φιλόσοφοι. Πολλὲς φορές παρητηρήθηκε, ἀλήθεια, πὼς ἢ «Ἰδέα» τῶν φιλοσοφικῶν δρασμάτων, ὅταν ἀπομονώνεται κι' ἐξετάζεται σὰν ἰδέα, φαίνεται στὸν ὑπέρτατο βαθμὸ κοινὴ, στοιχειώδης, ἀσημάντη. Οὔτε ποῦ μπορούσε νὰ εἶναι διαφορετικὰ! Συλλογισθῆτε τί ἀπλῆ, τί ἀφελῆς καὶ τί μονοκόμωστη πρέπει νὰ εἶναι μιὰ ἰδέα, γιὰ νὰ μπορῇ νὰ ἐκφρασθῇ μὲ τὰ μέσα ποῦ διαθέτει τὸ θέατρο, κι' ἐπομένως τί ἀπλῆ, τί ἀφελῆ πρέπει νὰ εἶναι τὰ μυαλὰ ποῦ σταματοῦν σὲ τέτοιες συλλήψεις! Μὰ οὔτε ὁ Κάντ, οὔτε ὁ Σοπενχάουερ, οὔτε κἀν ὁ κ. Μπουτρού, ἢ ὁ κ. Μπέρξων δὲν θὰ ἔβρισκαν ποτὲ μιὰ ἰδέα γιὰ θέατρο!

Ἀκολουθῶ πάντα τὸ Γάλλο κριτικὸ.

Τὸ θέατρο τῶν Ἰδεῶν, λέει στὸ τέλος, ξεκινᾷ ἀπὸ μιὰ ἀφηρημένη σκέψη καὶ κατόπι προσπαθεῖ νὰ δημιουργήσῃ ζωντανὰ πρόσωπα, ποῦ νὰ τὴν ἐνσαρκώσουν. Ἀπὸ τὸν ὀρισμὸ αὐτό, ἔχουμε ἀμέσως τὴν ὑποδιαίρεση: Ὑπάρχει θέατρο Ἰδεῶν καλὸ, καὶ θέατρο Ἰδεῶν κακὸ. Γιὰτὶ 'ς αὐτὴ τὴν προσπάθεια, 'ς αὐτὴ τὴν δημιουργία «ζωντανῶν ἀνθρώπων» ὁ συγγραφέας ἢ θὰ ἐπιτύχῃ, ἢ θὰ ἀποτύχῃ. Στὴν πρώτη περι-

πτωση, — πού είναι ή περίπτωση του νεώτερου Δουμα, του "Ιψεν και, πολλές φορές, του κ. Κιρκελ, — έχουμε μια ανώτερη μορφή τέχνης, γιατί πρώτο μας παρουσιάζει ζωή, και δεύτερο γιατί μάζ την παρουσιάζει με συμβολική έννοια, απαράλλαχτα όπως το εκαναν κι οι μεγάλοι κλασικοί, από τον Αισχύλο, ως το Σαίξπηρ κι ως τον Γκαίτε, — πράγμα που μάζ δείχνει ακόμα μια φορά, πώς ή «επανάσταση» στην Τέχνη, ο νεωτερισμός, δέν είναι παρά ή άνευρεση, το ξαναγύρισμα των αιωνίων μορφών. Στη δεύτερη περίπτωση, που είναι κι ή συχνότερη, — γιατί οι κλητοί είναι πάντα πολλοί κι οι εκλεκτοί λίγοι, — δέ βλέπουμε να κινούνται άπάνω στη σκηνή, (και μάλιστα με πολύ όρατους σπάγγους), παρά αφηρημένες Ίδέες, με φουστάνια ή με σακάκια, όπως στο άπλογκό θέατρο των πάππων μάζ, όπου ή Φειώ λογομαχοῦσε με τή Σπατάλη, ή Έγκράτεια έδριζε τήν Κατάχρηση κι ή Κυρά - Τρέλλα προσπαθούσε να πνίξη τήν Καλή - Διαγωγή.

Τά παρακάτω δέν μάζ ενδιαφέρουν. Γιατί ο κ. Μπεντά προσπαθεί να εξηγήση για πού λόγος στέκονται πολλές φορές, και κάνουν μάλιστα και θόρυβο, σύγχρονα ιδεοδράματα, καθόλου έπιτυχημένα, ήταν το μόνο που αισθάνεται απ' αυτά ο θεατής είναι ή άνια. 'Αδιάφορο! Μάζ φτάνει που μάθαμε πώς ύ. πάχουν και ιδεοδράματα έπιτυχημένα, και ποιά είναι αυτά: 'Εκείνα που μοιάζουν έντελώς με άλλα, τα κοινά, αλλά τα γνήσια και πολλές φορές μεγάλα έργα τής Τέχνης· εκείνα που έχουν άνθρώπους ζωντανούς· εκείνα που παρουσιάζουν ζωή με μια συμβολική έννοια· εκείνα τελοςπάντων, που κι όταν παραμερίσης τή φιλοσοφική τους ιδέα, τήν κοινή και τήν άσημαντη, πάλι στέκονται σα δράματα, πάλι ύ. πάχουνε σαν έργα τέχνης.

Μά τότε, θάλεγε κανένας, πραγματικώς δέν ύ. πάρχει φιλοσοφικό θέατρο, Θέατρο Ίδεών! 'Αφού τάποτυχημένα του έργα είναι τόσο γελοία, ώστε να συγκρίνονται με του ντε - λά - Σωσέ κι αφού τα έπιτυχημένα του είναι... σαν άλλα, θα πη πώς το καλό Θέατρο είναι ένα, αδιαίρετο κι όμοούσιο, πώς βαθειά τεχνική διαφορά δέν ύ. πάρχει άνάμεσα στα είδη καμιά, και πώς δ,τι είναι ο Αισχύλος, ο Ρακίνας, ο Βερναρόδης κι ο Κορομηλάς (άν τους πάρουμε δ. λους για κλασικούς), είναι ο "Ιψεν, ο νεώτερος Δουμας, ο κ. Καζαντζάκης κι ο κ. Ταγκόπουλος. Ναι, βέβαια· όσο για το αποτέλεσμα, έτσι είναι. Μά το Θέατρο των Ίδεών ύ. πάρχει· κι ύ. πάρχει για τήν αρχή, για τήν αφειτηρία, για τήν ένσυνειδητη πρόθεση του συγγραφέα, για το είδος τής τεχνικής του, τή μέθοδό του και τα μέσα που μεταχειρίζεται για να φτάση στο σκοπό. Είπαμε πώς στο κοινό Θέατρο, ή ιδέα βγαίνει από το έργο θέλοντας και μή. Στο Ίδεοθέατρο βγαίνει μόνο θέλοντας και γυρεύοντας. Πρώτα ή ιδέα, έπειτα το δράμα που θα τήν ένσαρκώση, θα τήν αισθητοποιήση.

"Όστε ύ. πάρχει, βλέπετε, μια διαφορά. Και τή στιγμή που ύ. πάρχει μια διαφορά, ύ. πάρχουν και δυο είδη Θεάτρου χωρισμένα: Το κοινό και το ιδεολογικό ή φιλοσοφικό. Μόνο που ή διαφορά, καθώς έδει-

ξαμε, είναι στη μέθοδο, στον τρόπο τής εργασίας. 'Ο κοινός δραματικός — και στην ύποδιαίρεση αυτή το κοινό δέν έχει καμιά ύποδιαίρεση σημασία, άφοψ κοινός είναι και... ο Σαίξπηρ, — στο φιλοσοφικό του, να πούμε, μέρος, είναι ασυνείδητος. Εμά δειξω, λέει, από τή ζωή τούτο και, φιλοσοφικώς, ηθικώς, κοινωνικώς, ως ογγή δ,τι θέλει. Απεναντίας ο ιδεολόγος δραματικός, όλωοδιόλου συνείδητος, λέει: Φιλοσοφικώς, ηθικώς, κοινωνικώς, θέλω από το θεατρικό μου έργο να βγαίνη τούτο· και για να βγαίνη, παίρνω από τή ζωή δ,τι χρειάζεται, ή πλάττω μια ζωή δική μου και κανω ένα δράμα, που να χωρή τήν ιδέα μου ίσα - ίσα. Με άλλους λόγους: ο εργάτης του Θεάτρου των Ίδεών κάνει από τις ιδέες του άνθρώπους που να τις ένσαρκώνουν, κάνει άνθρώπους - ιδέες ή ιδεανθρώπους. Κι όλη ή έπιτυχία, ή δραματική έπιτυχία, συνίσταται στο τούτο: οι άνθρωποι του να είναι τόσο άληθινοί, τόσο ζωντανοί, ώστε να μη φαίνονται ιδεάνθρωποι, κατασκευασμένοι ξεπίτηδες, αλλά πλάσματα καλλιτέχνη, δημιουργήματα ποιητη, άνύπαρακτα κι άνεξάρτητα. 'Όπως, ως το ξαναπούμε, είναι οι ήρωες του κοινού θεάτρου. 'Ο ιδεολόγος λοιπόν δραματικός πρέπει πρώτα - πρώτα να είναι δραματικός· και τόσο πολύ, ώστε και με τή μέθοδό του ακόμα, που είναι άντικαλλιτεχνική, να φτάνη σ' αποτελέσματα καλλιτεχνικά. Λίγοι βέβαια το κατορθώνουν· μά οι λίγοι αυτοί μπορούν να καυχούνται για κατορθώματα άληθινό. Και το πρότυπο τής μεγαλοφυίας στο είδος είναι ο "Ένρικ "Ιψεν.

Γιατί, άλήθεια, ο συγγραφέας τής «'Αγριόπατίας», τής «'Νόρας» και του «'Ρόμερσχοιμ» θεωρείται ένας από τους μεγαλύτερους δραματικούς του κόσμου, έφ'αμιλλος με τους κλασικούς; "Όχι βέβαια για τις φιλοσοφικές του ιδέες, — που άλλες είναι κοινές, άλλες άμφισθητούμενες, άλλες σφαλερές, άλλες χμαιρικές, άλλες άντιπατικές κι όλες δανεισμένες από δω κι από κει, από διάφορους φιλόσοφους και καλλιτέχνες (γιατί το ξερετε· ή άμείλικτη κριτική τις ξεχώρισε, τις έβαλε κάτω και δέ βρήκε δική του, του "Ιψεν, ούτε μία!). 'Αλλά, τί τα θέλετε, που κανένας δέ θα μπορούσε να τις ένσαρκώση δραματικώτερα, θεατρικώτερα από το μεγάλο Νορδηγό! Τόσο ζωντανοί είναι οι ιδεανθρώποι του και τόσο θαυμάσια καλλιτεχνικά, τα καλούπια, όπου έχυσε το δραματικό αυτό ύλικό! "Έτσι δέν έκανε παρ' άριστουργήματα, που απ' αυτά βγαίνουν οι ιδέες, όπως από τάριστουργήματα των μεγάλων κλασικών, χωρίς να μαντεύη κανένας πώς ήταν μπασμένες 'ς αυτά από πριν.

"Έχεις μέσα σου κάποια δύναμη, κάποια ιδιοφρία, μικρή ή μεγάλη, να κάνεις τις ιδέες σου άνθρώπους; Τότε θάχης και κάποια, μικρή ή μεγάλη, έπιτυχία στο Θέατρο των Ίδεών. Δέν τήν έχεις; Τότε τα έργα σου θα είναι καταδικασμένα και, άν πιστεύης στην αξία και στην άφέλεια του κοινωνικού σου κηρύγματος, καλύτερα θάκανες να του δώσης άλλη μορφή και, αντίς μια σειρά από δράματα, που δέν θα σταθούν ποτέ, να γράψης μια Κατήχηση, ένα Έγχειρίδιο, ένα Δοκίμιο ή, το κάτω - κάτω, ένα Φιλοσοφικό Διάλογο.

'Αλλά πριν ξαναγυρίσουμε στο Θέατρο του κ. Δ. Ταγκόπουλου, για να δείξουμε δτι κατέχει τή δύναμη

της επιτυχίας, πρέπει να πούμε και τούτο : Προσπαθήσαμε να ξεχωρίσουμε το Κοινό από το Ιδεολογικό Θέατρο, δείχνοντας τη βασική διαφορά. Μά, όπως 'ς όλα τα είδη της Τέχνης, όπως 'ς όλα τα είδη της Φύσης ακόμα, έτσι κι 'ανάμεσα στα δυο Θέατρα δεν υπάρχουν όρια και τείχη. Πολλές, πάρα πολλές φορές, ενώνονται κι ανακατεύονται. Κι όπως στο έργο ενός ιδεολόγου δραματικού μπορεί ναπαντήσης και πρόσωπα που να μην είναι ενσαρκωμένες ιδέες παρά καθάρια ζωή, έτσι και στο έργο ενός κλασσικού απαντάς κάποτε το ιδεολογικό ενσυνείδητο κι ανακαλύπτεις ένα φιλοσοφικό, ηθικό, κοινωνικό σκοπό, που τον είχε από πριν ο δραματικός. Κι αρκεί να θυμηθῆ κανείς τους «Πέρσες» του Αισχύλου, για να μη διστάση να κατατάξῃ στο αμφίβολο αυτό είδος και την «Τρισεύγενη» του κ. Παλαμά.

(Στάλλο φύλλο τελιώνει)

ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΞΕΝΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

— Ένα ποίημα του Πάβλ Φόρ — Η Σερβική ποίηση — Για την Κύπρο.

— Η Revue de l'Époque του Νοέμβρη δημοσιεύει ένα ποίημα του Paul Fort σε στίχους λεύτερους, τους μόνους που δεχεται αυτό το περιοδικό, κάτω από τον τίτλο «L'oublie». Δίνουμε δώ μιὰ πρόχειρη μετάφραση.

Γαλλία, γελᾷς πολύ, καλή μου. Θὰ πᾶς και πάλι στὸν πόλεμο.

Ἄλλὰ γιατί γελᾷς τόσο δυνατὰ ; Μήπως γι' ἀπάντησιν σ' ὄλους σου τοὺς νεκροὺς ;

Γελοῦνε κάτω ἀπ' τὴ γῆ. Γέλιο στὴν ἄκρη τῶν δοντιῶν τους.

Ἡ γῆ εἶναι μᾶθηρ, μέσα της βράσκουνται ὄσοι βλέπουνε τὰ σκουλήκια νὰ γελοῦν, νὰ γελοῦν τρώγοντας τὸ πόδι τοῦ σταυροῦ.

Γελοῦν, ἀλλὰ νομίζω πῶς γιὰ σένα γελοῦν, Γαλλία ! Γελᾷς πολύ, καλή μου, θὰ πᾶς και πάλι στὸν πόλεμο.

— Συνεχίζοντας ὁ κ. Philéas Lebesque στὸ «Monde Nouveau» τὰ ἄρθρα του γιὰ τοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς, ἀφιερώνει ἀρκετὲς σελίδες στὴ δημοτικὴ Σερβικὴ ποίηση, καὶ τῆς πλέκει τὸ ἐγκώμιο, παραθέτοντας καὶ πολλὰ τραγούδια μεταφρασμένα ἀπὸ τὸν ἴδιο στὰ γαλλικά.

«Ἡ παγκόσμια γνώμη τῶν πῶδ ὑψηλῶν πνευμάτων τοῦ 19ου αἰῶνα, γράφει, ἀπὸ τὸν Γκαίτε ὡς στὸ Μίτσελ, καὶ ἀπὸ τὸν Οὐάλτερ Σκὸτ ὡς στὸ Μίκιελις, ἐπιτρεψέ νὰ θεωροῦνται τὰ δημοτικὰ Σερβικὰ τραγούδια ὡς ἀριστουργήματα. Στὴ Σερβικὴ ἐποποιία υπάρχουν χίλιες δυὸ συμπτώσεις πὸν μποροῦνε νὰ παραβληθοῦνε μὲ ἀνάλογες τῆς γαλλικῆς ἐποποιίας. Τὰ αἰσθήματα κ' ἡ γενναιότητα τῶν ἡρώων της φτάνει συχνὰ τὸ ὑπεράνθρωπο. Ἀναφέρει τὸ ποίημα «Τοῦ θανάτου τῆς Μητέρας τῶν Γιούγκοβιτς» καὶ δίνει καὶ μιὰ ἀνεκδοτὴ μετάφρασή του. Ἀκόμα καὶ τὸ συγκινητικὸ ἐπεισόδιο πὸν μᾶς παρουσιάζει τὴν Τσαρίνα Μιλίτσα νὰ ρωτᾷ τὸν πιστὸ δούλο τῆς Μιλουτίν γιὰ τὸ μέγεθος τῆς καταστροφῆς, καὶ προσδέτει πῶς μόνον μὲ τοὺς «Πέρσες» τοῦ Αἰσχύλου θὰ μποροῦσε νὲ παραβληθῆ τὸ ὑπέροχο αὐτὸ ποίημα». Ἐξετάζοντας τὶς διάφορες ἐποχὲς τῆς Σερβικῆς ἱστορίας, φτάνει

καὶ στὴ σημερινή, παρακολουθώντας τὴν ἐξέλιξιν τῆς ποίησης, καὶ τελιώνει μὲ τοὺς στίχους τοῦ ποιητῆ Ζιμάϊ Ἰβάν Γιουβάνοβιτς, πὸν θὰ μείνουν χαράζ-μένοι στὴ μνήμη ὄλων τῶν Γιουγκοσλάβων.

«Ἄν ἡ Σερβία ζεῖ πάντα,

»Μ' ὄλες τὶς θλίψεις της,

»Τὸ τραγούδι τὴν κάνει νὰ ζεῖ».

— Ὁ κ. Β. Λανίτης, ὁ γνωστὸς φίλος δημοτικιστῆς, γράφει στὸ «Monde Nouveau» τοῦ Ὀκτώβρη, ἓνα ἄρθρο διαφωτιστικώτατο γιὰ τὴν Κύπρο. Παραθέτοντας στατιστικὴ τῶν κατοικῶν τῶν διαφόρων ἐθνοτήτων, ἀποδείχνει πῶς ἡ Κύπρος εἶναι νησί ἑλληνικώτατο, μόνον πόθο καὶ μόνη εὐχὴ ἔχοντας τὴν τελειωτικὴ ἔνωσίν της μὲ τὴ μητέρα Ἑλλάδα. Τώρα τελευταία, μιὰ ἐπιτροπὴ Κυπριῶτων, μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν πὸν ἔκανε στὸ Λούδ Τζώρτζ στὸ Λονδίνο, ἔφυγε μὲ τὴν εὐχάριστη ἐντύπωσιν, πῶς ἡ Βρετανικὴ Κυβέρνησιν, πὸν διαλλαχτικὴ ἀπὸ ἄλλοτε, κρίνει μὲ εὐμένεια τὴν ἔνωσιν τοῦ νησιοῦ μὲ τὴν Ἑλλάδα. Ἡ μόνη αἰτία, γράφει, (καὶ αὐτὰ βέβαια πρὶν ἀπὸ τὶς ἐκλογές), πὸν κρατᾷ ἀκόμη σ' ἐπιφύλαξιν τὴν Ἀγγλικὴ Κυβέρνησιν, φαίνεται πῶς εἶναι τὸ ἐνδεχόμενον μῖς ἐπιστροφῆς τῶν Ἑλλήνων στὴν προβενιζελικὴ πολιτικὴ.

Ὁ κ. Λανίτης συμπεραίνει, στὴ μελέτη του, πῶς ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησιν περιμένει τὶς Ἑλληνικὲς ἐκλογές γιὰ νὰποφασίσει ὀριστικὰ γιὰ τὸ Κυπριακὸ ζήτημα.

GRAZ.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ' Κ. Ζωγ. Ἀβάμε τὴ «Ζωὴ μας». — κ. Δ. Α. Ζαμ. Δεχτός ὁ Βράχος. — κ. Ἀχ. Κα. Δεχτός «Τρουλλίνο». Μὲ ποιὰ ὑπογραφή; — κ. Π. Βιολ. Ὁ «Πόθος» εἶναι ἀρκετὰ καλός. Μόνον τὸ τελευταῖο τρίστιχο, ἔρχεται ὡς ἀνάλοστο κ' ἀναπάντεχο. Στείλε μας κ' ἄλλα. Ἀπόφυγε μερικὲς χαρμωδιές. Δ. χ. ρουφᾷ τὸν ἀνθό. — κ. Θεμ. Ἀναρτ. Γράφεις κἀλλὰ, ὁ στίχος σου ὅμως ἔχει χαρμωδιές. Ἀμέσως ἄμέσως. «Σελήνη — ἀχρῶφωτιστὴ — ὠ — ἄστρο τῆς γαλήνης». Ἐπειτα ἡ ἴδεια καὶ φράσιν πὸν ῥομαντικὴ ἐποχὴς. Διάβασε μοντέρνους. — κ. Δαμ. Δαμ. Ὁ «Κρυφὸς πόνος» θὰ εἶταν πρῶτης γραμμῆς, ἂν δὲν τοῦ εἶπαι κάποιον τέχνην στὴν ἐχτέλεσιν. Ἀπλάθ καλὸς στίχος καὶ κακόφρων φράσιν. Δ. χ. Ἰσὲ δὲν ἔχεις τί; Ποῦ πὸν γυρεύεις; Ἀπὸ εἶσαι ἀνάστης ὁμορφιάς. Φροντίς αὐτὰ τὰ δυὸ γιατί ἂν κρίνομε ἀπὸ τὸ ἓνα πὸν μᾶς ἔστειλες. ἔχεις μέσα σου περίσσια ποίηση. — κ. Ἡριδ. Καλύτερα. Ὁ ἀγῶνας τὸ δυναμῶνει τὸ γλωσσικὸ ζήτημα ὅπως καὶ τὴν κάθε ἀλήθεια. Τὸ ἄλλο ζήτημα, τὸ γενικότερο, εἶναι πὸν μπερδεμένο. Τὴ γνώμη μας τὴν εἶπαμε. Ὁ σκοπὸς ἦταν καλός, τὰ μέσα κακὰ καὶ γιὰ τὸ ἡ ἀναπόφευγὴ ἀντιοίχθ. — κ. Γ. Χασαπ. θὰ σοῦ ἀπαντήσουμε στὸ ἄλλο φύλλο. — κ. W. Ἀπὸ τὶς «δοξαριές» λείπει κάποιον πρωτοτυπία: σὴν ἔδρα κ' ἔκφρασιν, κάποιον φροσκάδα, κάποιον πικρότητα, κάποιον ψυχικότητα. — κ. Μαν. Καστρ. Ἀβάμε τὸ «Κακὸ Κόσμον» καὶ τὰ δυὸ ποήματα. — κ. Ν. Ἑλ. Θὰ δημοσιευτοῦν. Δὲν εἶναι καίνονος πὸν φαντάζομαι. Τὴν ἡθὸν τὸν ὄνομα θὰν τὸ δέεις οἷς «Ἐκλεχτὲς σελίδες» του πὸν κυκλοφοροῦν τούτη τὴ βδομάδα.

ΞΕΝΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Mercure de France (15 Νοέβρη 1920) Γκρός: τὸ τέλος τῆς Κυρίας μὲ τὶς Καμέλιες. Ἄνθ — Ὀγκίστρ: ἡ ὄρη τοῦ Μα — οὐάν (διήγημα) Μποκομόν: ποήματα. Ἄνθ Μπερό: οἱ Ἰρλανδικοὶ ἐσπερινοί. Ἐμίλ Ντασιέ: ἡ περιέγεια στὸ 18ο αἰῶνα. κλπ.

Belles Lettres (art et critique. Νοέμβρη 1920) Ραντώ: ἡ φιλολογικὴ κίνησιν στὴ βόρειον Ἀφρικῆ. Μ. Ἐλλερ: Λαζερρό (διήγημα) Δ. Λεκόν: τὰ χέρια, (ποίημα) Στουπάν: στήθισ τὸν Ἑλ — καντάρα. Κορτιέν: ἡ συγγνωσμένη καρδιά (ποίημα) Ροός: ἡ τραγικὴ περιπέτεια κλπ.